

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive study) โดยการเก็บข้อมูล จากแบบสำรวจ สภาวะฟันผุ และสภาวะอนามัยช่องปากในเด็กอายุ 2-3 ปี และแบบสัมภาษณ์ ที่มีโครงสร้างเพื่อศึกษา พฤติกรรมการดูแลอนามัยช่องปากของมารดาทั้งที่เข้าร่วมโครงการฯ และไม่เข้าร่วมโครงการฯ ใน ด้านการบริโภค การทำความสะอาดช่องปาก การตรวจสุขภาพช่องปากเด็กโดยมารดา และการรับ บริการทันตกรรม

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาสภาวะฟันผุ สภาวะอนามัยช่องปากของเด็ก 2-3 ปี และ พฤติกรรมการดูแลอนามัยช่องปากเด็กโดยมารดา ซึ่งเป็นมารดาที่เคยมารับการฝากครรภ์ ณ ฝ่าย ทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลบ้านโฮ่ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำนวนทั้งหมด 160 คน ซึ่งได้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจสภาวะฟันผุ สภาวะอนามัยช่องปาก เด็กอายุ 2-3 ปี ร่วมกับการ ใช้แบบสัมภาษณ์ ในด้านพฤติกรรมของมารดาสำหรับมารดาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 78 คน และมารดาที่ไม่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 82 คน โดยการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึง เดือนเมษายน พ.ศ.2550

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

มารดาที่มีลูกอายุ 2-3 ปี ที่เคยฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลบ้านโฮ่ง ปี 2546-2548 ได้ ลงทะเบียน เข้าร่วมโครงการ “แม่ลูกฟันดี 102 ปี สมเด็จย่า” ด้วยความสมัครใจ และมารดาที่มีลูก อายุ 2-3 ปี มารับบริการ แต่ไม่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 192 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้แยกการเข้าร่วมโครงการ และไม่เข้าร่วมโครงการ และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random sampling) จากรายชื่อมารดาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 78 คน และไม่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 82 คน รวม 160 คน

เครื่องมือในการศึกษา

1. แบบสำรวจทันตสุขภาพ ประเมินสถานะฟันผุ Dental caries status และสถานะคราบจุลินทรีย์ โดยใช้ ดัชนี Stallard 's Index

1.1 แบบสำรวจสถานะฟันน้ำนมผุ (Dental caries status) ใช้ดัชนี decayed missing and filled teeth (dmft) โดยปรับปรุงจากแบบสำรวจสถานะทันตสุขภาพขององค์การอนามัยโลก

1.2 แบบตรวจสถานะคราบจุลินทรีย์ (Plaque Index by Stallard et al.) ตามดัชนีเดิม จะตรวจฟันด้าน labial, buccal ของซี่ 16, 11, 26, 36, 31 แต่ในที่นี้นำมาตรวจฟันน้ำนมเด็กเล็ก จึงดัดแปลงให้ตรวจในด้าน labial ของฟันตัดบนซี่ 52, 51, 61, 62 โดยปรับปรุงจากแบบสำรวจสถานะคราบจุลินทรีย์ขององค์การอนามัยโลก จากการศึกษาตำแหน่งการเกิดแผ่นคราบจุลินทรีย์ ด้วยการย้อมสีฟัน โดยการให้คะแนน (ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ, แนวทางวิเคราะห์เสนอปัญหา ร่วมวางแผน และประเมินผล ทันตสุขภาพกับชุมชน, 2548)

รหัส 0	หมายถึง	ไม่มีคราบจุลินทรีย์
รหัส 1	หมายถึง	มีคราบจุลินทรีย์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1/3 ของซี่ฟัน
รหัส 2	หมายถึง	มีคราบจุลินทรีย์ระหว่าง 1/3 – 2/3 ของซี่ฟัน
รหัส 3	หมายถึง	มีคราบจุลินทรีย์มากกว่า 2/3 ซี่ฟัน
รหัส 9	หมายถึง	ไม่สามารถตรวจพบได้

การให้คะแนนสะสม เป็นดัชนี ซึ่งระดับคะแนนมีดังนี้

ระดับอนามัยช่องปาก	คะแนนแผ่นคราบจุลินทรีย์สะสมเฉลี่ย	
ระดับดี (good)	มีคะแนนสะสมเฉลี่ยระหว่าง	0.0 - 0.6
ระดับพอใช้ (fair)	มีคะแนนสะสมเฉลี่ยระหว่าง	0.7 - 1.8
ระดับไม่ดี (poor)	มีคะแนนสะสมเฉลี่ยระหว่าง	1.9 - 3.0

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปที่นำไปถามผู้ปกครอง ประกอบด้วยข้อมูล 2 ชุด

ชุดที่ 1 ข้อมูลของมารดา ได้แก่ ชื่อ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ

ชุดที่ 2 ข้อมูลของบุตร ได้แก่ ชื่อ-สกุล เพศ วัน เดือน ปี เกิด อายุ ที่อยู่ โคร

เป็นผู้ดูแลในช่วงกลางวัน

2.2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลพฤติกรรมของมารดาในการดูแลอนามัยช่องปากและเด็กอายุ

2-3 ปี ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การดูแลและการบริโภคอาหาร
2. การดูแลอนามัยช่องปากเด็ก
3. การมารับตรวจสุขภาพช่องปาก การรับบริการรักษาป้องกันทางทันตกรรม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยช่องปากในเด็กอายุ 2-3 ปี จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษารูปแบบและกิจกรรมในการดำเนินโครงการ “แม่ลูกฟันดี 102 ปี สมเด็จย่า” ของกระทรวงสาธารณสุข
3. ออกแบบสัมภาษณ์โดยใช้ข้อมูลเบื้องต้น ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ
4. ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยเป็นทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2 ท่าน และทันตแพทย์ 1 ท่านจากคลินิกเอกชน ในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อปรับปรุงเครื่องมือ โดยให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับเนื้อหา

2. การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

1. นำแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมมารดาในการดูแลอนามัยช่องปากโดยมารดาไปทดลองใช้ในกลุ่มมารดาของเด็กอายุ 2-3 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่นด้านโดยใช้วิธีสอบซ้ำ (test-retest) ซึ่งทำได้โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน 2 ครั้งในช่วงเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ แล้วนำคำตอบทั้งสองชุดมาหาค่าความสัมพันธ์กัน โดยใช้สถิติ Unweighted Kappa ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากข้อมูลทั้งหมดเป็น Nominal scale ดังนี้

- ส่วนที่ 1 การดูแลและการบริโภคอาหาร ค่า Kappa = 0.997
 ส่วนที่ 2 การดูแลอนามัยช่องปากเด็ก ค่า Kappa = 1
 ส่วนที่ 3 การมารับตรวจสุขภาพช่องปาก การรับบริการรักษา ป้องกันทางทันตกรรม ค่า Kappa = 0.813

2. การหาค่า Standardization ของการสำรวจประสบการณ์ฟันผุ โดยการทำ Intra standardization สำหรับผู้ตรวจคนเดียวโดยการตรวจสถานะฟันผุ และสถานะอนามัยช่องปากในเด็กอายุ 2-3 ปี จำนวน 30 คน ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน 2 ครั้งในช่วงเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ แล้วหาค่า Kappa Standardization ซึ่งค่า Kappa ของดัชนีการผุ ถอน อุด (dmft) มีค่าเท่ากับ 1.000

จริยธรรมในการศึกษา

1. การพิทักษ์สิทธิของผู้ถูกวิจัยโดย อธิบายให้มารดาเข้าใจว่าการศึกษานี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจจะยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาหรือไม่ก็ได้และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกเก็บเป็นความลับ แต่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้นเพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุงงานส่งเสริมทันตสุขภาพร่วมกับงานอนามัยแม่และเด็ก โดยผู้วิจัยไม่ได้เอาโรคเอาเปรียบหรือใช้ประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมแก่ผู้ถูกวิจัย และต้องยึดหลักจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัดในการให้การบำบัดรักษาทางทันตกรรม
2. เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และในช่วงดำเนินงานผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถอนจากการวิจัยโดยไม่มีพันธะใด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงสาธารณสุขอำเภอบ้านโฮ้ง และผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านโฮ้ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการประสานงานระดับอำเภอ เพื่อแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ และเตรียมกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัย เข้าพบมารดาที่เข้าร่วม โครงการฯ และ ไม่เข้าร่วม โครงการฯ พร้อม กับเด็กอายุ 2 – 3 ปี ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ให้ตอบแบบสอบถาม และตรวจสถานะอนามัยช่องปากลงในแบบฟอร์ม ซึ่ง

ประเมินผลจากประสบการณ์โรคฟันผุในเด็กอายุ 2-3 ปี คัดฟันผุ ถอน อุด ในฟันน้ำนม (dmft) ทั้ง 2 กลุ่ม

4. ผู้ทำการวิจัยรวบรวมข้อมูลผลการตรวจสภาวะฟันน้ำนมผุ การตรวจสภาวะคราบจุลินทรีย์ และแบบสัมภาษณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ สรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากผลการสำรวจสภาวะฟันน้ำนมผุ สภาวะคราบจุลินทรีย์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลอนามัยช่องปากโดยมารดา ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล บันทึกข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งจำแนกข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล นำมาคำนวณหาสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

1.2 ข้อมูลสภาวะฟันน้ำนมผุ สภาวะอนามัยช่องปากเด็กอายุ 2-3 ปี นำมาคำนวณหาสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

2. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ Chi-Square

สถานที่ดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูล (Location)

การศึกษาครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูล ณ ฝ่ายทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลบ้านโฮ่ง และสถานีอนามัย เขตอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2549-เมษายน 2550